

2015

PILAR 3 DOKUMENT

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Kapitaldekning	4
2.1	Kapitaldekningsregelverket	4
2.1.1	Pilar 1 – minimumskrav til ansvarlig kapital	4
2.1.2	Pilar 2 - Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging	5
2.1.3	Pilar 3 - Offentliggjøring av informasjon	5
2.2	Sparebanken Hedmarks soliditetsmål	5
2.3	Kapitaldekning i Sparebanken Hedmark	5
3	Konsolidering	6
4	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark	8
4.1	Konsernstruktur	8
4.2	Organisasjonskart	9
4.3	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark	10
4.3.1	Formål	10
4.3.2	Kontroll- og styringsstruktur - roller og ansvar	10
4.3.3	Elementer i risiko- og kapitalstyringen	11
5	Informasjon per risikogruppe	13
5.1	Sentrale risikogrupper	13
Kreditrisiko		14
5.1.1	Styring og kontroll	14
5.1.2	Porteføljeinformasjon	17
5.2	Markedsrisiko	24
5.2.1	Styring og kontroll	24
5.2.2	Rammer, overvåkning og rapportering	24
5.2.3	Porteføljeinformasjon	24
5.3	Operasjonell risiko	27
5.3.1	Styring og kontroll	27
5.3.2	Minimumskrav til ansvarlig kapital	27
5.4	Compliancerisiko	28
5.4.1	Styring og kontroll	28
5.5	Likviditetsrisiko	28
5.5.1	Styring og kontroll	28
5.5.2	Porteføljeinformasjon	28
5.6	Eierrisiko	30
5.6.1	Styring og kontroll	30
6	Regulatorisk kapital	30
6.1	Regulatorisk kapitaldekning	31
6.2	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	33

1 Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark, og skal dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon slik dette fremkommer av kapitalkravsforskriftens del IX.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter.

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet vises til Om oss/Investor/Rapporter og presentasjoner på Sparebanken Hedmarks hjemmeside www.sparebanken-hedmark.no.

2 Kapitaldekning

2.1 Kapitaldekningsregelverket

Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- mer risikosensitivt kapitalkrav
- bedre risikostyring og kontroll
- tettere tilsyn
- mer informasjon til markedet

Regelverket skal sørge for at det blir større samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i finansinstitusjonene og den metodikken institusjonene selv benytter for å beregne sitt kapitalbehov.

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Offentliggjøring av informasjon

2.1.1 Pilar 1 – minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko, operasjonell risiko og markedsrisiko hvor minstekravet til kapitaldekning er fastsatt til 8 prosent. I tillegg kommer et samlet bufferkrav på 6,5 prosent for Sparebanken Hedmark per 31.12.2015.

Sparebanken Hedmark er ikke utpekt som nasjonalt systemviktig bank.

Kapitaldekningen fastsettes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og risikovektede eiendeler:

Figur 1: Kapitaldekningsbrøken

$$\frac{\text{Kjernekapital + Tilleggs kapital}}{\text{Kredittrisiko + Markedsrisiko + Operasjonell risiko}} \geq 8\%$$

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er illustrert i figur 2.

Figur 2: Metodikk for beregning av kapitalkrav

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målemetoder *)	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning fra Finanstilsynet

For banker som har tillatelse til å benytte interne målemetoder (IRB - Internal Rating Based Approach) for beregning av kredittrisiko, vil det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko være basert på bankens egne

risikomodeller. Dette vil gjøre minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt og vil medføre at kapitalkravet i større grad enn under standardmetoden vil samsvare med risikoen i underliggende porteføljer.

2.1.2 Pilar 2 - Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankenes kapitalvurderingsprosess (ICAAP) hvis formål er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil i den hensikt å skape sikkerhet for at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal bankene ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Høsten 2015 publiserte Finanstilsynet rundskriv 9/2015 «Finanstilsynets praksis for vurdering av risiko og kapitalbehov». Sparebanken Hedmark har tilpasset sin ICAAP-prosess i overensstemmelse med rundskrivet.

Med bakgrunn i ovennevnte rundskriv har banken beregnet et pilar 2-tillegg i en prosess som omfatter morbanken, vesentlige datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper/ felleskontrollerte virksomheter.

Finanstilsynet skal overvåke og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehovet og tilhørende strategi, samt evnen til å overvåke og sikre overholdelse av myndighetenes kapitalkrav. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tiltak om de ikke er tilfreds med resultatene av prosessen.

2.1.3 Pilar 3 - Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll.

Informasjonskravene innebærer at alle institusjoner skal publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikostyringen er bygd opp og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder som benyttes i pilar 1.

Sparebanken Hedmark er kjent med Basel komiteens reviderte krav til pilar 3 som forventes å tre i kraft med virkning fra 31.12.2016.

Herværende dokument har sammen med bankens års- og kvartalsrapporter til hensikt å oppfylle kravene til offentliggjøring av informasjon i henhold til gjeldende regelverk.

2.2 Sparebanken Hedmarks soliditetsmål

Sparebanken Hedmarks overordnede strategiske mål settes ut fra at de skal underbygge en moderat til lav risikoprofil hvor banken skal være blant Norges mest solide og lønnsomme banker.

Konsernets soliditet uttrykkes gjennom den regulatoriske kapitaldekningen. Ved fastsettelse av kapitalnivået skal det tas hensyn til:

- behovet for handlefrihet
- ambisjonsnivået i det strategiske målbildet
- forretningsmessige rammebetingelser
- myndighetskrav i forhold til kapitaldekning
- risikotoleranse

Det fastsatte kapitalnivået skal sikre at Sparebanken Hedmark har en tilstrekkelig kapital på konsernnivå til å oppfylle offentlig pålagte myndighetskrav i forhold til kapitaldekning og til å oppfylle interne mål knyttet til kreditorvernet.

Moderat til lav risikoprofil skal sikre konsernet tilgang på langsiktig finansiering til attraktive priser, relativt til øvrige regionbanker.

Sparebanken Hedmark planlegger for en ren kjernekapitaldekning over målet for nasjonalt systemviktige banker

Sparebanken Hedmark har følgende kapitalmål:

- 2016: Ren kjernekapital på 16 prosent og totalkapital på 17 prosent
- 2017: Ren kjernekapital på 16 prosent og totalkapital på 17 prosent
- 2018: Ren kjernekapital på 16 prosent og totalkapital på 17 prosent

Styret har minimum årlig en gjennomgang av kapitalmålene i forbindelse med behandling av forretningsstrategien, overordnet risikostrategi og/eller kapitalplan.

2.3 Kapitaldekning i Sparebanken Hedmark

Sparebanken Hedmark benytter per 31.12.2015 IRB avansert metode ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko. For markedsrisiko og operasjonell risiko benytter Sparebanken Hedmark henholdsvis standardmetoden og sjablongmetoden for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.

3 Konsolidering

Sparebanken Hedmark legger vekt på at alle selskap i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler som avtaler med leverandører og kunder.

For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammeloavgivningen for selskapene og for finanskonsernet. Denne legger ikke beskrankninger i forhold til de prinsipper for kapitalallokering som er angitt ovenfor.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse av å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Banksamarbeidet DA, Bank 1 Oslo Akershus AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, og andre mindre felleskontrollerte virksomheter i SpareBank 1. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammeloavgivningen. Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra ovennevnte selskaper.

Tabell 1 viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

Tabell 1: Konsolideringsgrunnlag

Selskaper som er fullt konsolidert

2015	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
Sparebanken Hedmark	Hamar				Full konsolidering	Full konsolidering
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	Hamar	12 400	100,00 %	20	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Hamar	750 000	100,00 %	750	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	Hamar	1 250 000	100,00 %	80	Full konsolidering	Full konsolidering
Vato AS	Hamar	352	100,00 %	9	Full konsolidering	Full konsolidering
Sum				859		

Selskaper som er forholdsmessig konsolidert

2015	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
Bank 1 Oslo Akershus AS	Oslo	1 854 126	40,50 %	1 267	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
KOMM-IN AS	Raufoss	7 500 000	23,10 %	8	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
Torggt 22 AS	Hamar	8 000	50,00 %	14	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
Sum				1 289		

Selskaper som er fratrukket i ansvarlig kapital

2015	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
SpareBank 1 Boligkreditt AS	Stavanger	6 143 099	9,96 %	968	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Næringskreditt AS	Stavanger	560 000	3,84 %	73	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Kredittkort AS	Trondheim	250 098	8,66 %	85	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Gruppen AS	Tromsø	215 204	11,00 %	945	EK-metoden	Ikke konsolidert
Sum				2 071		

Selskaper som ikke er konsolidert og hvor det ikke foreligger innskudd av ansvarlig kapital som er fratrukket i ansvarlig kapital i institusjonen.

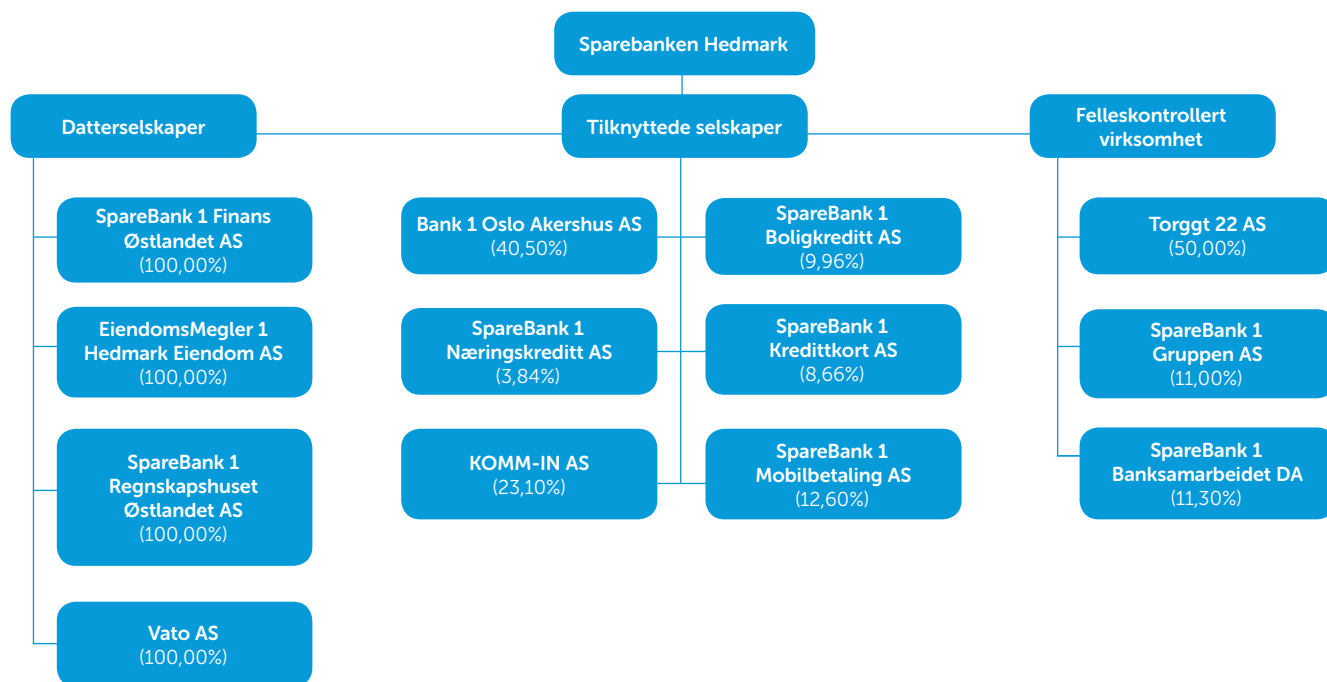
2015	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
SpareBank 1 Banksamarbeidet DA	Oslo		11,30 %	13	EK-metoden	Ikke konsolidert
Sum				13		

4 Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark

4.1 Konsernstruktur

Følgende selskaper inngår i konsernet Sparebanken Hedmark:

Figur 3: Oversikt over konsernet Sparebanken Hedmark

SpareBank 1 Finans Østlandet AS selger leasingprodukter og salgspantfinansiering med hele Østlandet som sitt primære markedsområde. Morbanken, enkelte SpareBank 1-bankene og kapitalvareleverandører er i tillegg til internett de viktigste distribusjonskanalene for selskapet.

EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS er Hedmarks ledende eiendomsmeglervirksomhet, og er representert på de mest sentrale steder i fylket.

SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS er en del av SpareBank 1 Regnskapshuset sin satsing for å bli en av Norges ledende aktører i regnskapsbransjen. SpareBank 1-bankene skal, i tråd med alliansens sterke tradisjon, bygge opp en nasjonal regnskapsvirksomhet tuftet på regionalt eierskap og nærhet til markedet.

Vato AS eier ett av bankens kontorbygg.

SpareBank 1 Oslo og Akershus AS er en bank som eies av bankene i SpareBank 1-alliansen og LO. Bankens markedsområde er Oslo og Akershus. Sparebanken Hedmark har størst eierandel med 40,5 prosent, men har inngått avtale om å overta øvrige eieres aksjeposter. I skrivende stund avventes myndighetenes tillatelse.

SpareBank 1 Boligkreditt AS er alliansebankenes boligkredittforetak.

SpareBank 1 Næringskreditt AS er alliansebankenes næringskredittforetak.

SpareBank 1 Kredittkort AS er alliansebankenes felles kredittkortselskap.

SpareBank 1 Mobilbetaling AS er alliansebankenes felles mobilbetalingsselskap.

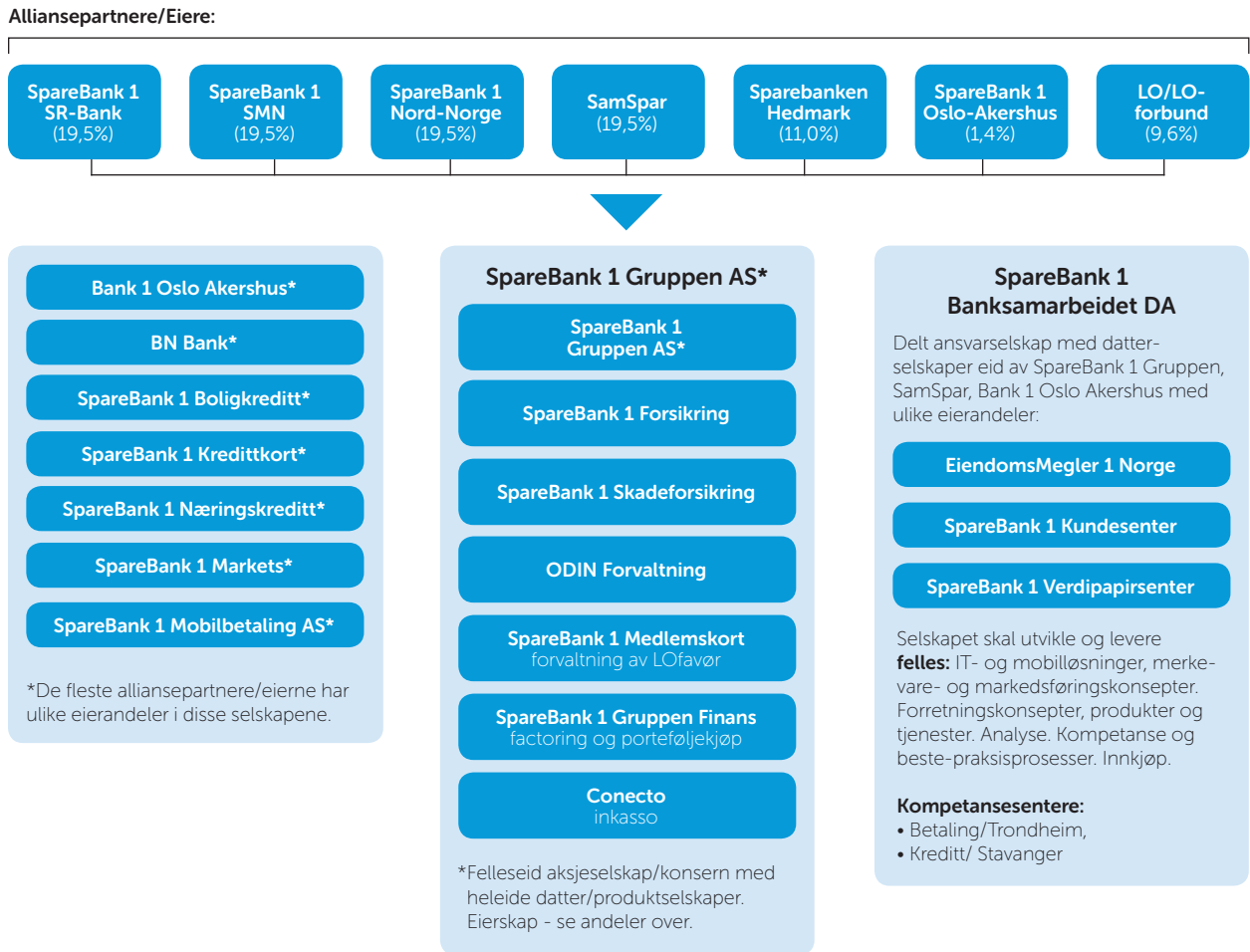
SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 – alliansen

SpareBank 1 –alliansens formål er å anskaffe og levere konkurransedyktige, finansielle produkter og tjenester, samt å ta ut stordriftsfordeler i form av lavere kostnader og/eller høyere kvalitet. Alliansen bidrar på den måten til at privatpersoner og bedrifter opplever lokal forankring, dyktighet og en enklere hverdag. Videre skal alliansen bidra til å sikre bankens verdiskapning til glede for vår region.

SpareBank 1 – bankene driver alliansesamarbeidet, samt utvikling og drifting av produkter gjennom SpareBank 1 Banksamarbeidet DA og SpareBank 1 Gruppen AS. Mens SpareBank 1 Gruppen er en produktleverandør primært innenfor forsikring, har SpareBank 1 Banksamarbeidet DA ansvaret for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/beste praksis og innkjøp står sentralt.

SpareBank 1-bankene deltar i stor utstrekning i felles utviklingsarbeid.

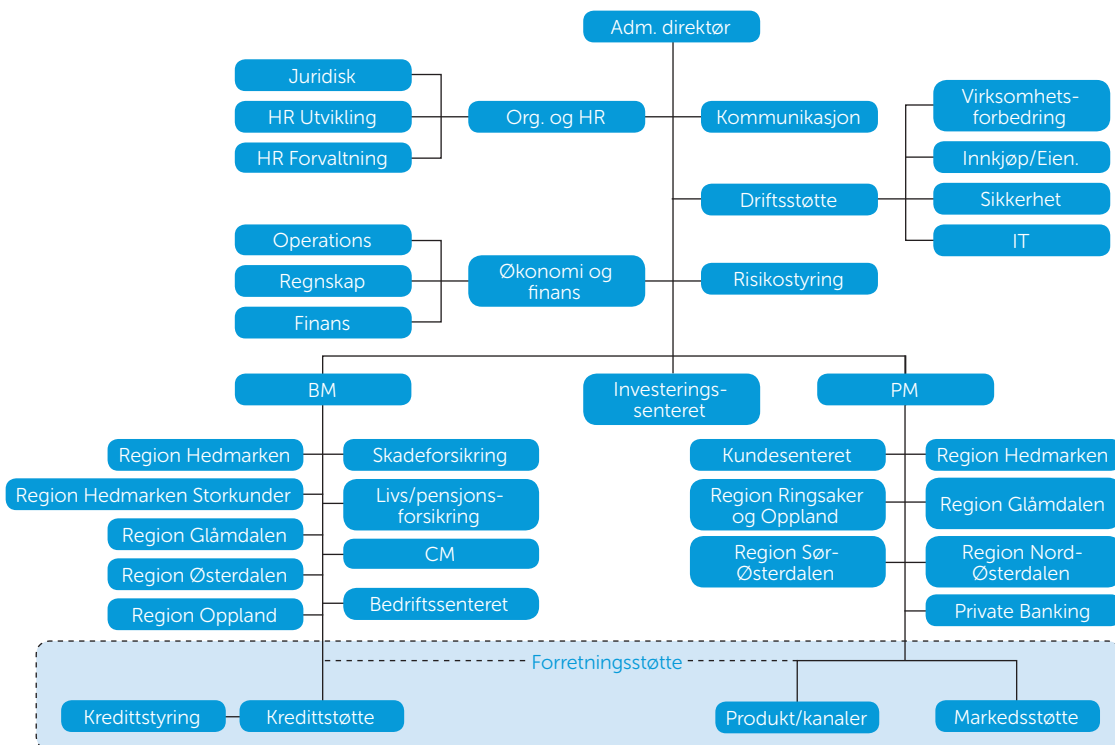
Figur 4: SpareBank 1-alliansen

4.2 Organisasjonskart

Sparebanken Hedmark er organisert slik det fremgår av organisasjonskartet nedenfor.

Figur 5: Organisasjonskart

4.3 Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark

4.3.1 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i Sparebanken Hedmark skal støtte opp under konsernets strategiske mål bilde, samt bidra til å sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- en tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- å tilstrebe god kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Konsernet skal ha en moderat til lav risikoprofil, og har som målsetting å opprettholde god soliditet for å sikre tilgang på langsiktig funding til attraktive priser, relativt til øvrige regionbanker.

4.3.2 Kontroll- og styringsstruktur – roller og ansvar

I arbeidet med god og helhetlig risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), ledelsesfilosofi/-stil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. Sparebanken Hedmark har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Konsernet legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvar for risikostyringen er derfor delt mellom ulike grupper i henhold til figuren under:

Figur 6: Ansvar og roller i risikostyringsprosessen

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver.

Styret har opprettet eget risikoutvalg, revisjonsutvalg og kompensasjonsutvalg. Risikoutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører bankens risikostyring og internkontroll, mens revisjonsutvalget forbereder saker som vedrører finansiell informasjon og internkontroll tilknyttet denne. Utvalgene består av de samme fire medlemmene utgått av styret, men utvalgene har ikke samme leder. Kompensasjonsutvalget skal tilsvarende bistå styret i dets arbeid med vilkår for Sparebanken Hedmarks administrerende direktør, samt i forhold til hovedprinsipper og strategi for kompensasjon av det øverste ledersjikt i konsernet. Utvalget består av tre medlemmer utgått av styret.

Administrerende direktør har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at administrerende direktør er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringsystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende direktør er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsdivisjoner og stabsenheter har ansvaret for risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. Dette innebærer at lederne skal sørge for at det etableres og gjennomføres forsvarlig risikostyring, og sørge for at denne utføres i samsvar med styringsdokumenter, fullmakter, rutiner og instruksjer.

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av linje- og stabsenheter og rapporterer direkte til administrerende direktør. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringsystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet, og følger opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter.

Internrevisjonen er styrets redskap for å påse at risikostyringen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt.

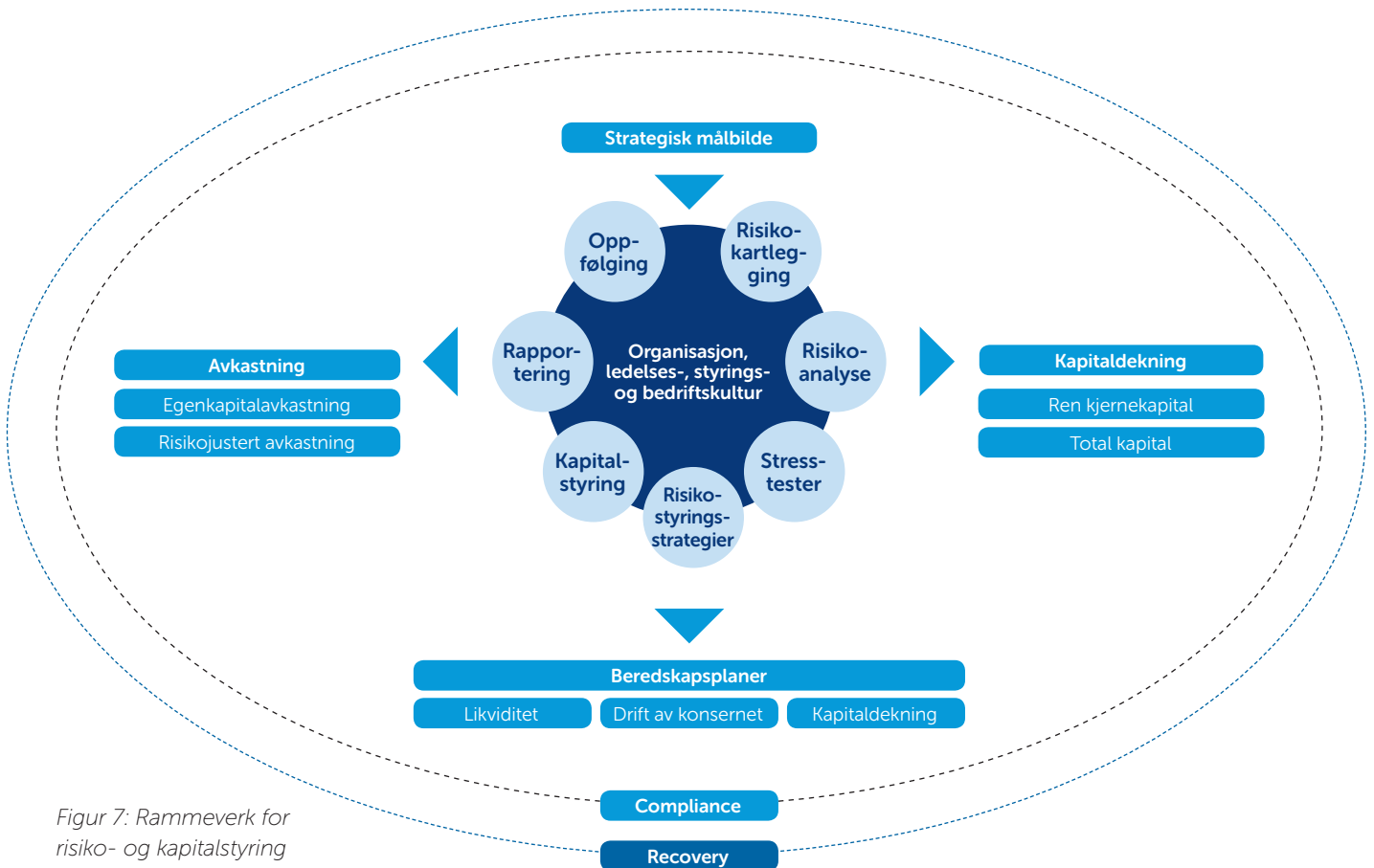
Den interne revisjonsfunksjonen utføres av ekstern leverandør, noe som sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger knyttet til forbedringer i konsernets risikostyring blir gjennomgått og vurdert implementert.

4.3.3 Elementer i risiko- og kapitalstyringen

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer den måten styret og ledelsen ønsker å styre konsernet på:

- strategisk målbylde
- organisering og bedriftskultur
- risikokartlegging
- risikoanalyse
- stresstester
- risikostrategier
- kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- rapportering
- oppfølging
- beredskapsplaner
- compliance (etterlevelse)
- gjenoppretingsplaner

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan oppsummeres som i figuren nedenfor.

Figur 7: Rammeverk for risiko- og kapitalstyring

Strategisk målbylde

Risiko- og kapitalstyringen i Sparebanken Hedmark tar utgangspunkt i det definerte strategiske målbylde slik dette fremkommer gjennom strategiplanen.

Risikoidentifikasjon

Identifikasjon av risiko skal være fremoverskuende og er integrert i strategi- og planleggingsprosessen. Prosessen skal dekke alle vesentlige risikoer konsernet utsettes for og gjennomføres minimum årlig.

Risikoanalyse

Det skal gjennomføres en analyse av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsaksmekanismer. Vesentlige risikoer skal om mulig kvantifiseres gjennom forventet tap og behovet for

risikojustert kapital. Primært vil dette gjelde kredittrisiko. Kvantifisering skal være basert på anerkjente metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Stresstester og scenarioanalyser

Det skal gjennomføres periodiske stresstester og scenarioanalyser for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen til konsernet. Analysene skal gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko, og skal ta hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Risikostrategier

Gjennom risikostrategiene skal styret definere ønsket risikoprofil gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall på de ulike risikoområdene. Strategiene skal revideres årlig.

Kapitalstyring

Sparebanken Hedmark skal ha en kapitalstyring som sikrer:

- en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse i forhold til konsernets strategiske målbilde og vedtatte forretningsstrategi
- konkurransedyktig lønnsomhet
- tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil, og myndighetenes krav
- konkurransedyktige vilkår og langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene
- utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets til enhver tid definerte markedsområde
- at ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

På grunnlag av det strategiske målbildet skal det årlig utarbeides en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Kapitalplanen skal ta hensyn til fremskrivning av konsernets finansielle utvikling for de neste tre årene. Disse fremskrivningene skal ta hensyn til forventet utvikling i perioden samt en situasjon med alvorlig økonomisk tilbakeslag over minimum tre år.

Med grunnlag i fremskrivningene av samlet kapitalbehov skal ledelsen og styret gjøre en samlet vurdering av konsernets kapital er tilstrekkelig og tilpasset Sparebanken Hedmarks nåværende og fremtidige risikoprofil samt strategiske målbilde.

Sparebanken Hedmarks målsetting om ren kjerne- og total kapitaldekning skal sikre tilstrekkelig kapital til å:

- oppfylle myndighetenes krav
- ivareta vernet av konsernets kreditorer

Oppfølging, rapportering og overvåking

Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde, og skal påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret og administrerende direktør.

Konsernets risikorapportering har som formål å sikre at ulike organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede overvåking av risikoeksponering og risikoutvikling foretas av avdeling for

risikostyring og følges opp gjennom periodiske rapporter til styret og administrasjonen.

Beredskapsplaner

Bankenes kjernevirksomhet er å ta risiko. Denne vil over tid kunne påføre bankene større uventede tap, på tross av gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekning, likviditet og drift. Sparebanken Hedmark skal derfor ha beredskapsplaner på nevnte områder.

Compliance (Etterlevelse)

Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Dette skal skje gjennom:

- et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er klart kommunisert og forstått
- en prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- en prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Gjenopprettingsplaner

I tillegg til ordinære beredskapsplaner skal det finnes en egen gjenopprettingsplan som angir konkrete og gjennomførbare tiltak for håndtering av finansielle krisesituasjoner.

Gjenopprettingsplanen skal ikke forutsi finansielle kriser, men identifisere og vurdere konsernets muligheter for å gjenopprette finansiell styrke og levedyktighet i situasjoner der konsernet er satt under et hardt finansielt press.

5 Informasjon per risikogruppe

5.1 Sentrale risikogrupper

Sparebanken Hedmark eksponeres for en rekke ulike typer risiki. De viktigste risikogruppene er:

Kredittrisiko: Er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparter manglende evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Markedsrisiko: Er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedskurser som renter, aksjekurser og valutakurser.

Operasjonell risiko: Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Likviditetsrisiko: Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Eierisiko: Er risikoen for at Sparebanken Hedmark blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene.

Eierselskap defineres som selskaper hvor Sparebanken Hedmark har vesentlig eierandel eller innflytelse.

Forretningsrisiko: Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

Omdømmerisiko: Er risikoen for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit i markedet, dvs hos kunder, motparter, aksjemarkedet og myndigheter.

Strategisk risiko: Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

Compliance risiko: Er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

5.1. Kredittrisiko

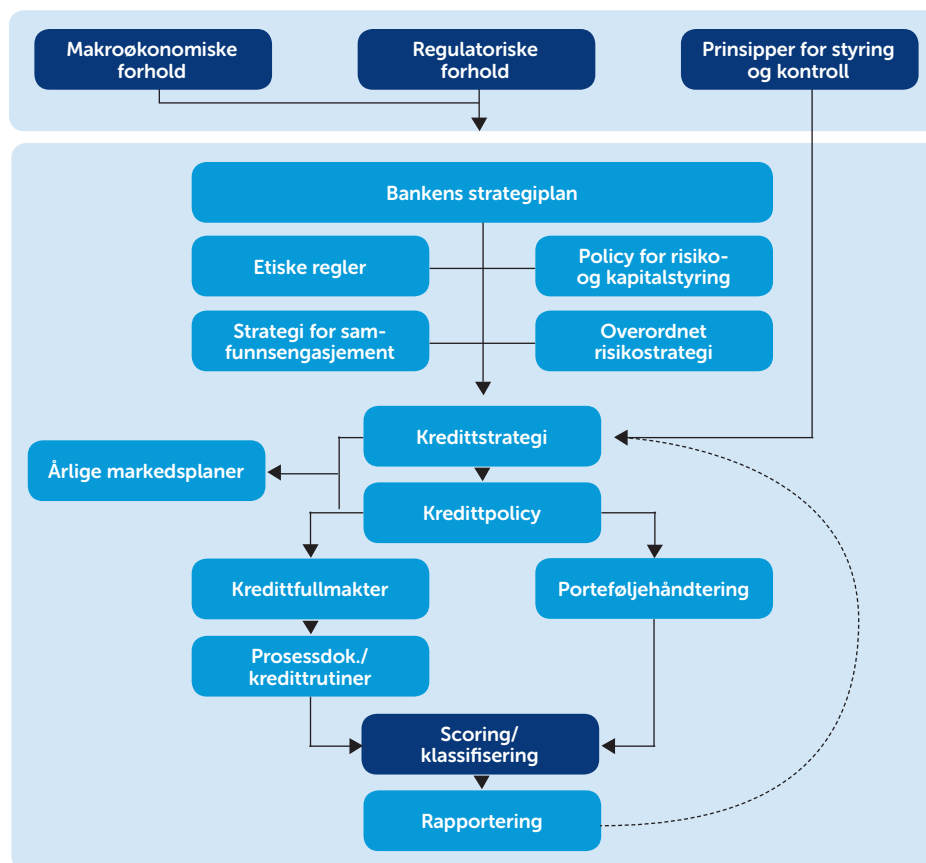
5.1.1 Styring og kontroll

Styring av kredittrisiko i Sparebanken Hedmark skal gjennomføres i tråd med kravene/anbefalingene i:

- Kapitalkravsforskriften
- Finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn

Figuren nedenfor viser hva som ligger til grunn for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Figur 8: Rammeverk for styring av kredittrisiko

Bankens strategiplan: Strategiplanen beskriver markedsmessige mål for finansieringsområdet og definerer bankens markedsområde. Strategidokumentet utgjør et viktig utgangspunkt for øvrige styrings- og plandokumenter på området.

Etiske retningslinjer: De etiske retningslinjene fungerer som en rettesnor for konsernets virksomhet ved å definere hvilke etiske krav vi stiller til oss selv og hvordan vi skal forholde oss til andre interessenter.

Overordnet risikostrategi: Overordnet risikostrategi er styrets instrument for fastsettelse og oppfølging av konsernets risikotoleranse. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Policy for risiko- og kapitalstyring: Policy for risiko- og kapitalstyring er konsernets interne rammeverk for styring og kontroll. Policyen gir føringer for konsernets overordnede holdninger og prinsipper til risikostyring og skal sikre at

konsernet etablerer og vedlikeholder en effektiv og hensiktsmessig risikostyringsprosess. Videre skal dokumentet sørge for at rammeverket tilfredsstillende eksterne krav og forventninger til god risikostyring. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittstrategi: Kredittstrategien angir overordnede prinsipper for kredittgivning. Gjennom fastsettelse av volum og risikobaserte måltall knyttet til portefølje, delportefølje og enkeltkunde defineres ønsket risikoprofil. Dette danner grunnlaget for rapportering og oppfølging av den løpende risikoeksponeringen. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittpolicy: Kredittpolicyen beskriver ansvars- og rollefordeling, og fastsetter mer detaljerte kriterier for kredittvirksomheten. Policyen beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. Hensikten er å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med eksterne rammebetingelser (lover og regler) og internt fastsatt

risikonivå. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Årlige markeds- og aktivitetsplaner: De årlige markeds- og aktivitetsplanene beskriver hvilke aktiviteter som skal gjennomføres det enkelte år. Disse skal bidra til at de markedsmessige, inntjeningsmessige og risikomessige målsettinger i henhold til bankens strategiplan og risikostراتيجier nås. Årlige markeds- og aktivitetsplaner fastsettes administrativt.

Bevilgningsreglement/kredittfullmakter: Styret delegerer kredittfullmakt til administrerende direktør og fastsetter bankens bevilgningsreglement. Kredittfullmaktene er personlige og skal gjenspeile den enkeltes kompetanse. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Bevilgningsreglementet revideres ved behov, minimum årlig.

Prosessdokumentasjon/kredittrutiner: Dokumentasjonen regulerer ulike forhold knyttet til den løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging, herunder rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov m.v. Dokumentasjonen utarbeides av leder for kredittstyringsavdelingen i samråd med forretningsdivisjonene. Dokumentene revideres løpende. Vesentlige endringer i rammeverket forelegges og godkjennes av administrerende direktør.

Risikoprising: Sparebanken Hedmark etterstreber riktig prising av kreditt risiko og har etablert prismodeller basert på risikoklassifiseringssystemet.

Validering: Valideringsprosessen har til hensikt å etterprøve kreditt risikomodelle og konsernets IRB-system i den hensikt å sikre at så vel modeller som etterlevelse og anvendelse av IRB-systemet har god kvalitet over tid.

Prosessen og utarbeidelse av nødvendig rapportering gjennomføres av avdeling for risikostyring. Valideringsrapport

behandles i risiko- og balansestyringskomiteen før administrerende direktør treffer beslutninger knyttet til relevante forhold som adresseres i rapporten. Styret orienteres om valideringsarbeidet og de beslutninger som treffes.

Stresstesting: Sparebanken Hedmark gjennomfører periodiske stresstester av kredittporteføljen hvor effekten av stresstestene på forventet tap og risikojustert kapital analyseres og vurderes.

Oppfølging av kreditt risiko/risikorapportering:

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp ved hjelp av et porteføljestyringssystem som inneholder informasjon som gir muligheter for en hensiktsmessig oppfølging av porteføljens risikoprofil og utviklingen av denne. Det vektlegges å følge opp risikofordelt portefølje og utviklingen i denne basert på bevegelser mellom risikoklasser (migring), forventet tap, kapitalbehov og risikojustert avkastning.

Avdeling for risikostyring følger opp risikoen i kredittporteføljen og rapporterer kvartalsvis til styret og bankens ledergruppe. I tillegg utarbeider avdeling for risikostyring en månedlig risikorapport til bankens ledelse på utvalgte risikoparametre. Forretningsdivisjonene har ansvaret for å følge opp tilsvarende innenfor egen divisjon.

Kreditt risikomodeller

Kredittmodeller og risikoklassifiseringssystem

Sparebanken Hedmark benytter sammen med de øvrige bankene i SpareBank 1- alliansen, felles modeller for beregning av kreditt risiko på porteføljenivå og i innvilgelsesprosessen. Modellene er basert på statistiske beregninger, og er under løpende validering og videreutvikling. Sparebanken Hedmark benytter modellene både i den interne rapporteringen og i kapitaldekningsberegningen etter reglene for IRB avansert metode.

Modellene baserer seg i hovedsak på komponentene i figuren under.

Sannsynlighet for mislighold – PD (Probability of Default)

Engasjementet blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder sine forpliktelser i løpet av neste 12 månedersperiode. Sannsynlighet for mislighold beregnes ut fra et langsiktig snitt som skal representere misligholdssannsynligheten gjennom en

konjunktursyklus. Sannsynlighet for mislighold beregnes blant annet på bakgrunn av historiske dataserier.

Det benyttes ni risikoklasser (A – I) for å gruppere kunder etter misligholdssannsynlighet. I tillegg benyttes risikoklassene J og K for kunder med misligholdte eller nedskrevne engasjementer.

Figur 10: Misligholdsklasser

Misligholds-klasse	Nedre grense for misligholdssannsynlighet	Øvre grense for misligholdssannsynlighet
A	-	0,10%
B	0,10%	0,25%
C	0,25%	0,50%
D	0,50%	0,75%
E	0,75%	1,25%
F	1,25%	2,50%
G	2,50%	5,00%
H	5,00%	10,00%
I	10,00%	99,99%
J	Mislighold over 90 dager	
K	Engasjementer med nedskrivning for tap	

Et engasjement anses som misligholdt dersom;

- et krav er misligholdt i mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000,-, eller
- når banken holder det for usannsynlig at kunden vil overholde sine betalingsforpliktelser

Tapsgrad ved mislighold – LGD (Loss Given Default)

LGD er en beregnet størrelse som angir det forventede tapet som kan oppstå dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Det benyttes syv klasser for klassifisering av engasjementer etter sikkerhetsdekning:

Forventet eksponering ved mislighold – EAD (Exposure at Default)

EAD er en beregnet størrelse som angir forventet eksponering mot en kunde på misligholdstidpunktet. Beregningen tar utgangspunkt i den samlede eksponering mot kunden, inkludert eventuelle garantier og ubenyttede kreditter.

Figur 11: Sikkerhetsklasser

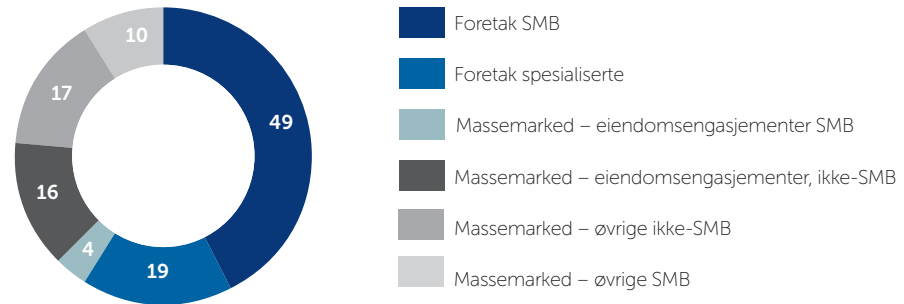
Sikkerhetsklasse	Sikkerhetsverdi (Realisasjonsverdi)
1	Over 120%
2	Over 100%
3	Over 80%
4	Over 60%
5	Over 40%
6	Over 20%
7	Inntil 20%

5.1.2 Porteføljinformasjon

5.1.2.1 Generell informasjon

Informasjon om bankens kredittrisiko omfatter beskrivelse av utlånsporteføljen, tapsutsatte eller misligholdte engasjementer samt øvrig relevant informasjon knyttet til kredittrisiko.

Figur 12: Tapsnedskrivninger (balanse) der IRB-metode benyttes

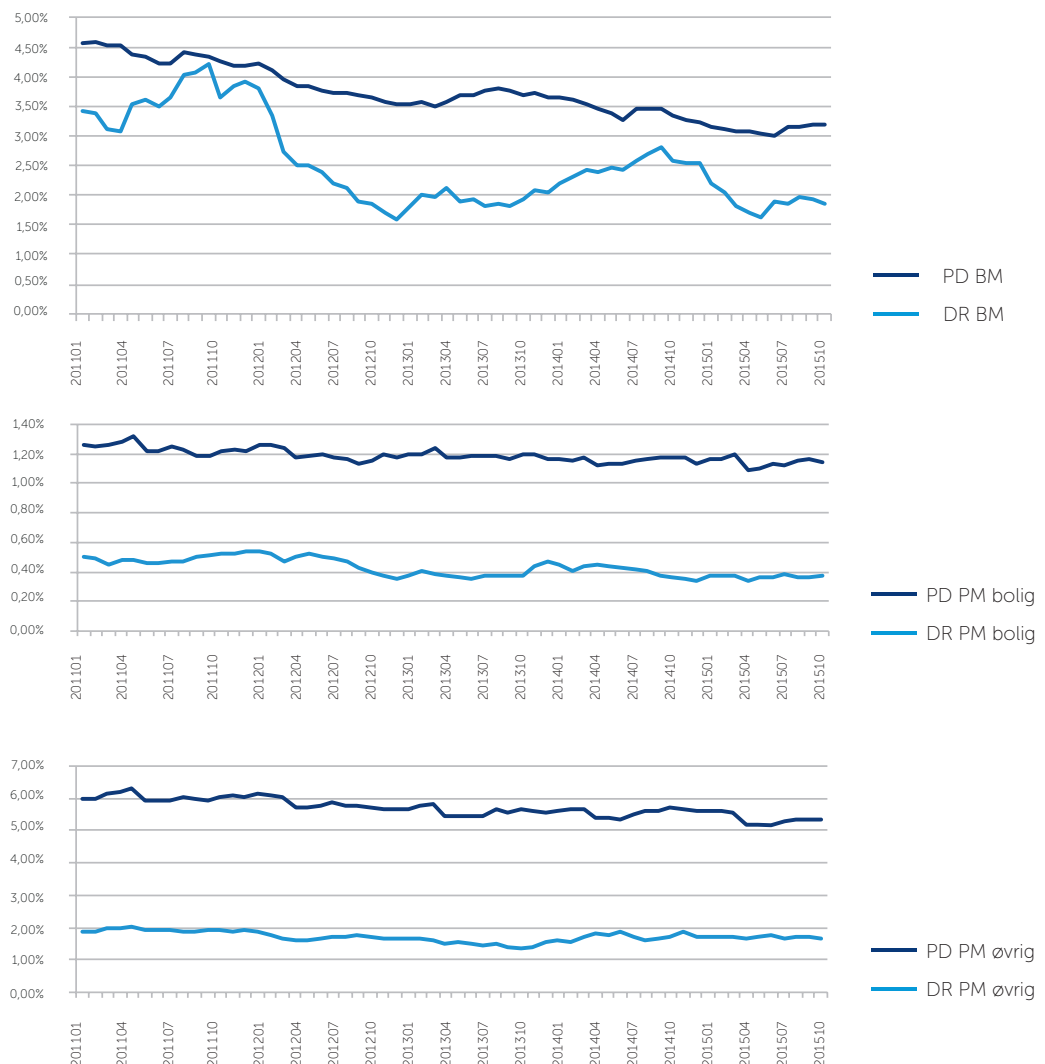
Figur 12 viser tapsnedskrivninger for kunde grupper der IRB-metode benyttes. Tallene er oppgitt i millioner kroner.

Figur 13 viser en sammenligning mellom predikert misligholdssannsynlighet (PD) og faktisk utfall 12 måneder senere (DR). Sammenligningen gjøres på bakgrunn av scoringsmodell og ikke regulatorisk kategorisering. Dette innebærer at for eksempel personlig næringsdrivende som

scores med personmarkedsmodellen ikke nødvendigvis vil falle i kategorien massemarked.

Forskjellene mellom PD og observert mislighold (DR) overvåkes med månedlige rapporteringer .

Figur 13: Sammenligning av risikoparametere med faktisk utfall

Tabell 2 viser fordelingen per risikoklasse der IRB-metode benyttes. Alle porteføljene rapporteres etter IRB avansert metode.

Tabell 2: Fordeling av risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes.

Foretak SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt	
					LGD	risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	157	33	96 %	20 %	22 %
	C	762	230	84 %	25 %	33 %
	D	566	119	87 %	36 %	58 %
	E	945	162	89 %	29 %	59 %
	F	1 154	253	92 %	34 %	71 %
	G	1 232	361	89 %	49 %	133 %
	H	478	67	95 %	36 %	110 %
	I	236	37	95 %	39 %	177 %
	J	14	3	83 %	46 %	12 %
	K	103	11	95 %	0 %	65 %
Sum		5 646	1 278	90 %	35 %	82 %

Foretak spesialiserte	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt	
					LGD	risikovekt
	A	19	10	73 %	63 %	26 %
	B	182	23	98 %	14 %	15 %
	C	1 000	32	99 %	26 %	36 %
	D	1 506	24	99 %	25 %	44 %
	E	2 310	94	97 %	32 %	71 %
	F	2 736	47	99 %	32 %	73 %
	G	2 118	161	99 %	34 %	93 %
	H	1 003	215	99 %	36 %	109 %
	I	311	5	99 %	31 %	138 %
	J	1	0	86 %	46 %	145 %
	K	75	0	100 %	0 %	75 %
Sum		11 262	611	99 %	31 %	73 %

Foretak øvrige	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt	
					LGD	risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	0	0	0 %	0 %	0 %
	C	103	0	100 %	43 %	92 %
	D	101	100	100 %	20 %	18 %
	E	736	167	100 %	24 %	50 %
	F	178	21	100 %	34 %	90 %
	G	39	0	100 %	50 %	138 %
	H	40	0	100 %	101 %	385 %
	I	0	0	0 %	0 %	0 %
	J	0	0	0 %	0 %	0 %
	K	0	0	0 %	0 %	0 %
Sum		1 197	289	100 %	30 %	71 %

Massemarked-eiendomsengasjementer SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt	
					LGD	risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	1 017	262	100 %	15 %	6 %
	C	1 021	120	100 %	19 %	12 %
	D	439	32	100 %	19 %	18 %
	E	466	9	100 %	21 %	27 %
	F	326	5	100 %	23 %	43 %
	G	144	2	100 %	23 %	63 %
	H	97	1	100 %	18 %	73 %
	I	167	2	100 %	24 %	140 %
	J	30	1	100 %	25 %	12 %
	K	14	0	100 %	28 %	45 %
Sum		3 720	433	100 %	19 %	25 %

Massemarked – eiendoms- engasjementer ikke-SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt LGD	Gjennomsnitt risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	7 041	1 762	100 %	17 %	7 %
	C	8 094	511	100 %	22 %	14 %
	D	5 988	99	100 %	24 %	23 %
	E	6 520	52	100 %	26 %	33 %
	F	3 103	18	100 %	26 %	48 %
	G	720	3	100 %	26 %	73 %
	H	409	3	100 %	25 %	104 %
	I	570	1	100 %	23 %	134 %
	J	126	0	100 %	24 %	25 %
	K	66	0	100 %	33 %	109 %
Sum		32 637	2 448	100 %	23 %	26 %

Massemarked øvrige - SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt LGD	Gjennomsnitt risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	16	52	99 %	41 %	18 %
	C	24	36	100 %	45 %	29 %
	D	9	11	98 %	43 %	36 %
	E	9	6	99 %	40 %	43 %
	F	18	6	99 %	42 %	57 %
	G	10	1	100 %	40 %	62 %
	H	5	1	99 %	51 %	83 %
	I	12	1	99 %	39 %	96 %
	J	0	0	100 %	57 %	4 %
	K	0	0	100 %	83 %	1 %
Sum		103	115	99 %	44 %	35 %

Massemarked øvrige - Ikke SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	KF	Gjennomsnitt LGD	Gjennomsnitt risikovekt
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	154	65	100 %	65 %	29 %
	C	166	40	100 %	65 %	41 %
	D	101	24	100 %	65 %	56 %
	E	120	18	100 %	66 %	70 %
	F	121	12	100 %	65 %	86 %
	G	89	2	100 %	65 %	97 %
	H	70	2	100 %	66 %	108 %
	I	51	1	100 %	66 %	155 %
	J	13	0	100 %	63 %	0 %
	K	20	0	100 %	83 %	20 %
Sum		904	163	100 %	66 %	66 %

Tabell 3 viser konsernets totalengasjementer mot kunder samt institusjoner før og etter nedskrivninger.

Tabell 3: Engasjementer

Engasjementstype	Engasjementsbeløp per 31.12.15	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp
PM	26 345	25 367
BM	23 180	21 865
Brutto engasjement kunder	49 525	47 232
Individuelle nedskrivninger	133	131
Nedskrivninger på grupper av utlån	120	118
Nedskrivning garantier	14	14
Netto engasjement kunder	49 258	46 969
Norges Bank	148	510
Finansinstitusjoner	864	770
Sum engasjementsbeløp	50 270	48 249

Tabell 4 viser bankens samlede utlån innenfor og utenfor Hedmark. Tabell 5 viser utlån og samlet engasjement fordelt på kundegrupper, mens tabell 6 viser gjenstående løpetid for

utlån, garantier og ubenyttet bevilgning til kunder og kredit-
tinstitusjoner).

Tabell 4: Engasjementer fordelt på geografiske områder (basert på kundens adresse)

Engasjementstype	Hedmark	Oppland	Akershus	Øvrig	Utland	Sum
Brutto utlån	27 567	4 361	4 111	7 671	69	43 779
Ubenyttet kreditt	3 587	301	450	472	8	4 818
Garantier	875	21	24	8	0	928
Sum	32 029	4 683	4 585	8 151	77	49 525

Tabell 5: Engasjementer fordelt på kundegrupper

Engasjementstype	Utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Lønnstagere (PM)	24 289	2 047	9	26 345
Offentlig forvaltning	203	171	0	374
Primærnæringer	3 970	559	14	4 543
Trebearbeidende industri	292	33	32	357
Annen industri	777	176	184	1 137
Bygg og anlegg	1 417	468	255	2 140
Kraft- og vannforsyning	374	29	1	404
Varehandel	1 128	257	204	1 589
Hotell og restaurantdrift	181	12	4	197
Eiendomsdrift	7 722	511	113	8 346
Forretningsmessig tjenesteyting	2 365	388	184	2 937
Transport og kommunikasjon	1 041	47	49	1 137
Øvrig næring	20	0	0	20
BM	19 490	2 650	1 040	23 180
Sum engasjement til kunder	43 779	4 697	1 049	49 525

Tabell 6: Gjenstående løpetid på engasjementer

	På forespørsel	Under 3 mnd	3–12 mnd	1–5 år	over 5 år	Totalt
Utlån til kunder inkl opptjente renter	14 190	514	1 685	8 733	18 657	43 779
Ubenyttet bevilgning	4 697	42	53	12	14	4 818
Garantier	23	21	60	300	525	928
Totalengasjement	18 910	576	1 798	9 045	19 196	49 525

5.1.2.2 Nedskrivninger og tap på utlån og garantier

Individuell nedskrivning

Individuell nedskrivning for tap på enkeltengasjementer foretas når objektive bevis utløser et verdifall for konsernet. Individuell nedskrivning utgjør forskjellen mellom engasjementets bokførte verdi og nåverdien av neddiskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for førstegangs beregning av individuell nedskrivning. Nedskrivning innebærer at engasjementet gis høyeste risikoklasse (K).

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Det å estimere kontantstrømmer er komplisert da hendelser frem i tid i stor grad er forbundet med usikkerhet. Det legges vekt på konkret tiltaksorientering og forsiktighet i verdierstimering som grunnlag for realisasjon av pantesikkerheter. Basert på vesentlighetsvurderinger foretas oppdatering av kontantstrømmen minimum en gang i året.

Gruppenedskrivning

Gruppenedskrivning omfatter konsernets vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inkluderes også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak for de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning. Konsernets modell for beregning av gruppevise nedskrivninger baserer seg på endringer i forventet tap som følge av utlånsporteføljens migrasjon.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Generelt

Banken foretar oppfølging av bedriftsmarkedsporføljen for identifisering av kredittrisiko og vurderer i den sammenheng hvorvidt individuell nedskrivning må foretas. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer gjennomgås halvårlig. Alle spesielt vurderte og identifiserte problemengasjementer innenfor bedriftsmarkedet er gjenstand for særskilt og intensivert tiltaksorientering og oppfølging. Oversikten vedlikeholdes månedlig.

Engasjement misligholdt over 64 dager vurderes løpende for oversendelse til inkasso, med samtidig vurdering av behov for individuell nedskrivning.

Utlån og andre engasjementer hvor betalingsbetingelsene misligholdes blir klassifisert som misligholdte med mindre forholdet ansees å være av forbigående art. Klassifisering som misligholdt inntre senest 90 dager etter at mislighold er konstatert. Garantier er misligholdt når garantikreditor har gjort ansvar gjeldende overfor konsernet.

I tabell 7 fremkommer endringer i nedskrivninger på utlån og garantier i konsernets balanse samt nedskrivninger fordelt på kundegruppe. Tabell 8 viser tilsvarende for gruppevise nedskrivninger. Samlet utgjør nedskrivningene (tabell 7 og 8) per 31.12.2015 267 millioner kroner.

Tabell 7: Individuelle nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger	Person-marked	Bedrifts-marked	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.	41	101	143
Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	14	22	35
Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	9	14	24
Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	2	6	8
Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	19	36	55
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	39	107	147

Tabell 8: Gruppenedskrivninger

Gruppenedskrivninger	Person-marked	Bedrifts-marked	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 01.01.	39	77	116
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	-5	9	4
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	34	86	120

Tabell 9: Individuelle nedskrivninger

Individuelle nedskrivninger fordelt på sektor og næring	2015
Lønnstakere o.l	38
Offentlig forvaltning	5
Primærnæringer	1
Trebearbeidende industri	9
Annen industri	9
Bygg og anlegg	1
Kraft- og vannforsyning	20
Varehandel	0
Hotell- og restaurantdrift	21
Eiendomsdrift	29
Forretningsmessig tjenesteyting	12
Transport og kommunikasjon	2
Totale individuelle nedskrivninger på utlån og garantier per 31.12.	148

Nedskrivninger, mislighold og resultatført tap etter kundegruppe

Tabell 10 viser utsatte engasjementer og tap fordelt etter sektorer. Første kolonne viser engasjementer med verdifall, definert som kundens totale engasjementer hvor det er foretatt individuelle nedskrivninger. Forfalte engasjement, definert som engasjement som er misligholdt ved

forfallstidspunktet, er vist i andre kolonne. Tredje kolonne viser individuelle og gruppevise nedskrivninger, mens siste kolonne viser resultatførte tap i 2015. Tabell 11 har samme informasjon som tabell 10, men sortert etter geografi. Tabell 12 viser sammensetningen av netto resultatførte tap for 2015 fordelt på personmarked og bedriftsmarked.

Tabell 10: Tap på utlån og garantier fordelt på sektor og næring

	Samlet engasjementsbeløp		Verdiendringer og nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i 2015
	Engasjement med verdifall	Forfalte engasjement		
Lønnstakere (PM)	43	134	38	19
Offentlig forvaltning	0	0	0	0
Primærnæringer	7	31	5	6
Trebearbeidende industri	5	0	1	0
Annen industri	41	3	16	2
Bygg og anlegg	13	7	9	2
Kraft- og vannforsyning	0	2	1	2
Varehandel	40	15	20	3
Hotell- og restaurantdrift	0	1	0	0
Eiendomsdrift	81	5	28	5
Forretningsmessig tjenesteyting	29	5	25	10
Finansiell tjenesteyting	7	6	0	0
Transport og kommunikasjon	4	14	2	2
BM	227	89	108	33
Gruppevise nedskrivninger BM			89	10
Gruppevise nedskrivninger PM			31	-6
Tap på utlån og garantier til kunder	270	223	267	56

Tabell 11: Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter geografi

Geografiske områder	Samlet engasjementsbeløp		Verdiendringer og nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i 2015
	Engasjement med verdifall	Forfalte engasjement		
Hedmark	167	140	97	35
Oppland	44	19	16	4
Akershus	6	22	6	3
Landet for øvrig	53	42	25	9
Utlandet	0	0	2	1
Sum	270	223	146	52
Gruppevise nedskrivninger	0	0	120	4
Sum	270	223	267	56

Tabell 12: Avstemming av resultatførte verdiendringer (tap) i perioden

	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Netto resultatført tap i 2015			
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2	7	5
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-5	9	4
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	14	22	36
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	15	6	21
- Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	-6	-3	-9
Sum tap på utlån, garantier m.v.	16	40	56

5.1.2.3 Kredittrisiko og engasjementskategorier

Garantister

Sparebanken Hedmark har innvilget lån til offentlig eide selskap med garanti fra kommune eller fylkeskommune. Offentlige garantister som kommuner og fylkeskommuner vurderes å ha svært lav risiko for mislighold.

Engasjementer og bruk av ratingbyråer

Sparebanken Hedmark legger til grunn offisiell rating fra Standard & Poor's, Moody's og Fitch for aktuelle engasjementskategorier. Overføring og tildeling av ratingvurderinger skjer i henhold til regler som følger av kapitalkravsforskriften § 7-3 til § 7-5. Der selskapet eller

institusjonen ikke har offisiell rating benyttes uoffisiell rating fra et anerkjent meglerhus.

Sikkerheter

Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag legges sikkerhetens markedsverdi etter fradrag for fastsatt reduksjonsfaktor til grunn. Hovedtyper av pant er i all hovedsak pant i fast eiendom, fordringer, løsøre, landbruksløsøre, driftskreditt for landbruk, varelager, driftstilbehør og bankinnskudd. For garantister er hovedkategoriene forbrukerkausjon (privatpersoner), foretak, banker og det offentlige.

Tabell 13: Sikkerheter

Engasjementskategori	Engasjement	Herav sikret med pant i fast eiendom
Massemarked		
Engasjementer med pant i fast eiendom	23 063	82,1 %
Massemarked SMB	3 924	76,7 %
Øvrige massemarkedsengasjementer	758	4,6 %
Sum	27 745	79,2 %

Motpartsrisiko for derivater

Derivatene handles med motparter etter kredittvurdering og definerte rammer i henhold til finansstrategien. Derivater føres til virkelig verdi over resultatet.

Tabell 14: Derivatavtaler

Derivat (mill kroner)	Nominell verdi	Brutto virkelig verdi	Engasjementsbeløp i hht Kapitalkravsforskriftens § 21-1
Valutarelaterte kontrakter	3 080	15	69
Renterelaterte kontrakter	10 215	441	517
Egenkapitalrelaterte kontrakter	0	0	0

5.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Konsernets markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften, som innlån (funding) og rente- og valutahandel. I tillegg behandles verdiendringer i konsernets portefølje av fast eiendom som markedsrisiko.

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifiseres til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Sertifikater, obligasjoner og rentefond klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Alle finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi over resultatet måles til virkelig verdi. Endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle investeringer.

Gevinst eller tap på finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, innregnes direkte i egenkapitalen og spesifiseres i oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer. Se for øvrig note 2 og 3 i bankens årsregnskap 2015 for mer detaljert beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter

5.2.1 Styring og kontroll

Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom finansstrategien hvor rammer for eksponering i rentebærende instrumenter, aksjer og valuta fremgår. Finansstrategien revideres årlig.

Renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisiko kan splittes i fire elementer;

- basisrisiko
- rentekurverisiko
- administrativ renterisiko
- spreadrisiko

Basisrisiko er den verdiendring på konsernets eiendeler og gjeld som finner sted når hele rentekurven parallellforskyver seg.

Rentekurverisiko er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike løpetidsbånd ved en renteendring.

Administrativ renterisiko oppstår på grunn av den tid det tar før renteendring inntreffer i markedet til konsernet har justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum 6 ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og 2 uker ved rentereduksjon på innskudd.

Spreadrisiko er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende de underliggende referanserenter.

Formålet med konsernets styring av renterisiko er å sikre at konsernet til enhver tid har en kjent renterisikoeksponering og at denne er i samsvar med konsernets risikoprofil og

gjeldende rammer på området. Styring av renterisikoen skal ta hensyn til alle elementer av renterisiko. Renterisikoen rapporteres til ledelsen månedlig og styret hvert kvartal.

Aksjerisiko

Aksjerisiko måles i forhold til eksponering i aksjer, andeler, eierkapitalbevis eller aksjefond. Styring og oppfølging av risikoområdet tar utgangspunkt i vedtatt ramme for eksponering i omløpsaksjer i tillegg til retningslinjer gitt i lover og forskrifter om tillatt total eksponering i alle typer aksjeposter, enten dette er omløpsaksjer, anleggsaksjer eller aksjer i selskap som vurderes som strategiske posisjoner for Sparebanken Hedmark.

Valutarisiko

Valutarisiko måles ut fra samlet nettoposisjon i valuta og nettoposisjon i ulike valutasorter.

Derivater

I bankens treasuryvirksomhet inngås derivatavtaler i praksis utelukkende i forbindelse med handel av underliggende lån eller obligasjonsinvesteringer ut fra sikrings- eller risikostyringshensyn. Avtaler inngås kun med kredittgodkjente motparter. Treasury har ingen tradingportefølje av derivater. Bankens derivater består i all hovedsak av renteswapper, valutaswapper eller rente- og valutaswapper knyttet til sikring av låneopptak i annen valuta.

Bankens investeringssenter, med ansvar for kunderettet handel i aksjer og valuta, tar begrenset risiko i valuta- og rentederivater, herunder valutaterminavtaler m.m. i tilknytning til løpende kundebetjening og innenfor rammer gitt i finansstrategien.

Markedsrisikoen på derivatene blir håndtert, overvåket og kontrollert som en integrert del av porteføljenes markedsrisiko.

5.2.2 Rammer, overvåkning og rapportering

Plassering i rentebærende papirer styres av ramme for risikjustert kapital, samt rammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Finansavdelingen har ansvar for løpende kontroll av rammer, Risk Manager marked- og likviditetsrisiko er ansvarlig for månedlig oppfølging og rapportering av posisjoner i forhold til finansstrategiske rammer. Ved rammebrudd skal Risk manager marked- og likviditetsrisiko umiddelbart rapportere oppover i organisasjonen.

Uavhengig rapportering fra risikostyringsavdelingen går til ledergruppen månedlig og kvartalsvis til styret.

5.2.3 Porteføljeinformasjon

Det beregnes ikke kapitalkrav for markedsrisiko etter pilar I. Egenkapitalposisjoner i handelsporteføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler holdt for omsetning og ført til virkelig verdi over resultatet. Posisjoner utenfor handelsporteføljen er klassifisert som finansielle eiendeler tilgjengelig for salg (TFS). Samlet posisjon er vist i tabell 15.

Tabell 15: Posisjoner i egenkapitalpapirer

Aksjer og andeler (mill kroner)		2015
Tilgjengelig for salg	Børsnoterte	154
	Unoterte	139
Sum aksjer og andeler		294

Endringer i virkelig verdi for eiendeler klassifisert som TFS innregnes i utvidet resultat. Ved vesentlig eller lengre nedgang i den virkelige verdien av en TFS-eiendel, fjernes det kummulative tapet som er innregnet i utvidet resultat og innregnes i det ordinære resultatet. Hva som skal forstås med vesentlig eller langvarig verdifall er et spørsmål om skjønn. Sparebanken Hedmark følger retningslinjer fra IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee),

anbefalinger fra revisjonsmiljøene og bransjenorm for å vurdere dette spørsmålet. Vurderingen foretas på instrumentnivå og er operasjonalisert til å gjelde et verdifall som verdsetter eiendelen til under 80 prosent av kostpris på balansedagen, eller at en markedspris lavere enn kostpris vedvarer mer enn tolv måneder. Ytterligere verdifall på tidligere nedskrevne TFS-eiendeler kostnadsføres fortløpende.

Tabell 16: Oversikt over virkelig verdi, gevinster og tap

Type investering	Virkelig verdi	Realiserte gevinster eller tap pr.31.12.2015	Urealiserte gevinster eller tap pr.31.12.2015	Beløp fradrett i ren kjernekapital
Finansielle investeringer	27	0	2	0
Strategiske investeringer	267	-1	134	0
Tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet	3 386	-0	0	-1 720
Sum	3 680	-1	136	-1 720

Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en parallell renteendring på 1 prosent. Tabell 17 viser effekten av

nevnte renteendring for ulik valuta, basisrisiko og rentekurve-risiko. Det er her ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko eller spreadrisiko.

Tabell 17: Renterisiko

Valuta	Renterisiko, 1% endring 2015
NOK	-13,82
USD	-0,02
JPY	0,18
EUR	0,02
CHF	0,42
Andre	0,02
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	-13,21

Basisrisikoen	Renterisiko, 1% endring 2015
Obligasjoner og sertifikater	-58,78
Fastrenteutlån til kunder	-72,51
Fastrenteinnskudd til kunder	1,31
Sertifikatlån	1,94
Obligasjonslån	197,93
Annen fastrefinansiering og -plassering	1,17
Derivater	-84,28
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	-13,21

Rentekurveverisikoen	Renterisiko, 1% endring 2015
0 - 1 mnd	1,44
1 - 3 mndr	2,71
3 - 6 mndr	1,52
6 - 12 mndr	-0,66
1 - 3 år	-15,62
3 - 5 år	-3,20
5 - 10 år	0,59
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	-13,21

Tabell 18: Finansielle derivater

Til virkelig verdi over resultatet	2015			
	Kontraktssum	Virkelig verdi		
		Eiendeler	Forpliktelser	
Valutainstrumenter				
Valutaterminer	626	12	10	
Valutabytteavtaler	1 988	3	27	
Sum valutainstrumenter	2 614	15	37	
Renteinstrumenter				
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap)	10 465	435	281	
Andre rentekontrakter	150	6	0	
Sum renteinstrumenter	10 615	441	281	
Andre derivater				
Garantiforpliktelse overfor Eksportfinans AS	66	0	3	
Sum valuta- og renteinstrumenter				
Sum valutainstrumenter	2 614	15	37	
Sum renteinstrumenter	10 615	441	281	
Sum andre derivater	66	0	3	
Sum	13 295	455	320	

Tabellen ovenfor gir en oversikt over bankens finansielle derivater fordelt på valuta og renteinstrumenter. Banken benytter derivater for å sikre seg mot volatilitet i rentepapirer og valutakurser som banken har underliggende eksponering mot.

Tabell 19: Valutaeksponering

Netto valutaeksponering NOK	2015
GBP	2
USD	4
DKK	1
JPY	0
PLN	1
SEK	2
EUR	3
CHF	2
Andre	0
Sum	14

Tabellen ovenfor gir en oversikt over bankens netto valutaeksponering. Valutarisikoen kvantifiseres og overvåkes løpende. Konsernet har både gjennom året og ved årets slutt en begrenset valutarisiko.

5.3 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av:

- Menneskelige faktorer: Menneskelig svikt, utilstrekkelig kompetanse, uklare strategier og rutiner, interne misligheter
- Svikt i IKT-systemer: Eksterne og egne systemer
- Eksterne årsaker: Kriminalitet/bedragerier, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

5.3.1 Styring og kontroll

Mens bankene bevisst tar markeds- og kredittrisiko, er operasjonell risiko en risikotype man i størst mulig grad ønsker å unngå.

Elementene i rammeverket for styring av operasjonell risiko beskrives nedenfor.

Identifisering av risiko

Det foretas en årlig vurdering av både strategiske risikoer, finansielle risikoer og operasjonelle risikoer. Vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av forbedrings- og kontrolltiltak. I tillegg er det etablert egne prosedyrer for risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer.

Database for registrering av uønskede hendelser

Sparebanken Hedmark har etablert en egen database for registrering og oppfølging av uønskede hendelser.

Innrapportering av hendelser er økende som funksjon av bedret rapporteringskultur. Erfaringsmessig må det arbeides videre med å bedre rapporteringskulturen slik at alle vesentlige hendelser fanges opp for å identifisere svakheter i internkontrollen, som vil danne grunnlag for iverksettelse av nødvendige forbedringstiltak.

Årlig lederbekreftelse

Det gjennomføres en årlig lederbekreftelse hvor det rapporteres oppover i organisasjonen om kvaliteten i internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet.

Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder. Bekreftelsen er inndelt i fire områder; a) Strategi, policy og rutiner, b) Lover og forskrifter, c) Kompetanse og d) Organisasjon.

Forbedringsdatabase

Med bakgrunn i identifiserte forbedringsområder basert på ovennevnte, samt forbedringstiltak fra uavhengige kontrollorganer blir det definert forbedringstiltak som registreres og følges opp via forbedringsdatabasen.

5.3.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Konsernet benytter sjablongmetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke den operasjonelle risikoen, og har ingen konkrete planer om å benytte avanserte metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko.

Minimumskravet er beregnet i prosent av gjennomsnittlig inntekt for hvert forretningsområde siste tre år med følgende presentsatser; egenhandel og formidling 18 prosent, megling for massemarkeds kunder 12 prosent, banktjenester for massemarkeds kunder 12 prosent, banktjenester for bedriftskunder 15 prosent, betaling og oppgjørstjenester 18 prosent, tilknyttede tjenester 15 prosent og kapitalforvaltning 12 prosent. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger § 42-1(3) i kapitalkravsforskriften.

Tabell 20: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden

	Konsolidert	Sparebanken Hedmark	Bank 1 Oslo Akershus AS	SpareBank 1 Finans Østlandet AS
Beregningsgrunnlag	3 269	1 989	693	199
Kapitalkrav 8 %	262	159	55	16

5.4 Compliancerisiko

Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

5.4.1 Styring og kontroll

Avdeling for risikostyring har det overordnede ansvaret for å koordinere compliancearbeidet. Konsernet har egen complianceansvarlig for verdipapirforetaket, som har ansvar for å kontrollere at virksomheten knyttet til ytelse av investeringstjenester drives i samsvar med regelverket for verdipapirhandel.

Konsernets ledelse er ansvarlig for implementering og etterlevelse av lover og forskrifter, mens den enkelte medarbeider er ansvarlig for den daglige, løpende etterlevelse.

Hendelser og brudd på complianceområdet blir på samme måte som for operasjonell risiko registrert og fulgt opp via konsernets hendelsesdatabase.

5.5 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser eller ikke evner å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

5.5.1 Styring og kontroll

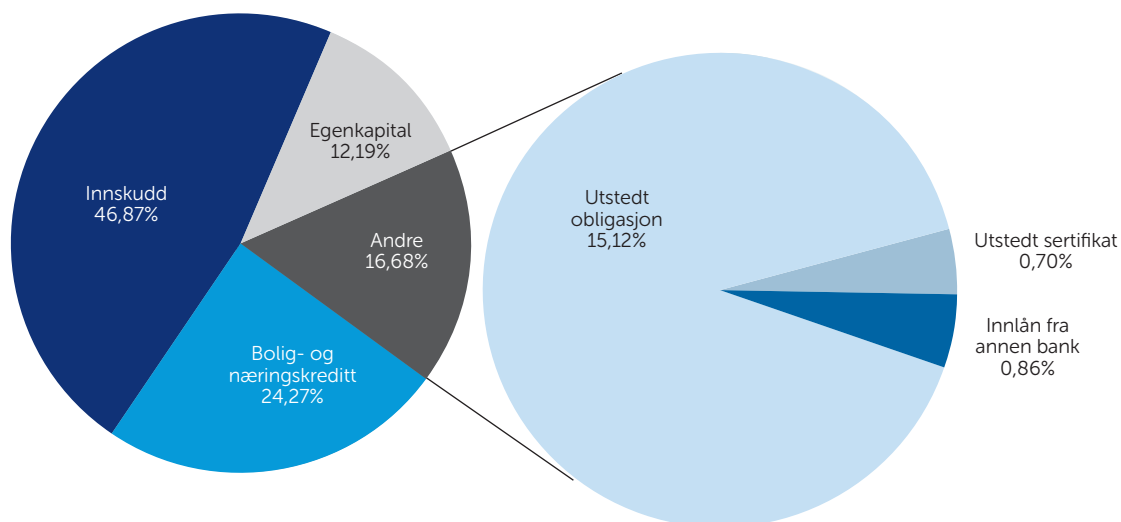
Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i finansstrategien. Denne setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelsen på likviditetsreserven og lengden på den tidsperioden konsernet skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet. Finansstrategien vedtas av styret og revideres ved behov, minimum årlig. I tilknytning til finansstrategien er det etablert egen beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Det benyttes stresstester som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på eksternt funding. Treasury har ansvaret for likviditetsstyringen, mens avdeling for risikostyring har ansvaret for overvåkingen og rapporteringen i henhold til finansstrategiens rammer.

5.5.2 Porteføljeinformasjon

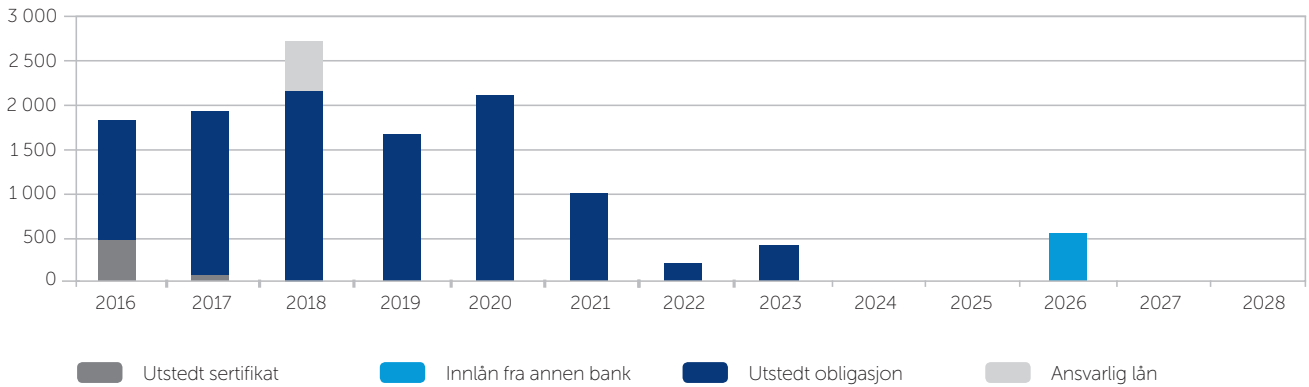
5.5.2.1 Diversifiserings- og forfallsinformasjon

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Total finansiering (eks. kundeinnskudd og egenkapital) var 28,2 milliarder kroner ved utgangen av 2015. Av det totale innlånsvolumet på 28,2 milliarder kroner skal 1,9 milliarder kroner refinansieres i 2016. Snittløpetiden på konsernets finansiering er 3,3 år. Figuren nedenfor viser konsernets finansieringskilder ved utgangen av 2015.

Figur 14: Konsernets finansieringskilder

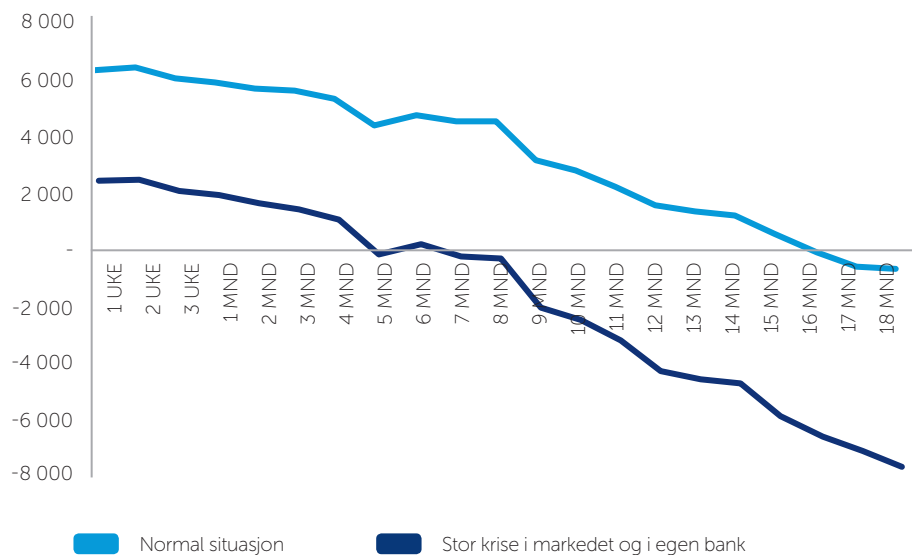
Figur 15: Innlånsporteføljens forfallstruktur

Likviditetsutvikling og stresstester

Likviditetsreserven inneholdt ved årsskiftet kontanter og låneadgang i Norges Bank, obligasjoner, tilrettelagte lån for salg til SpareBank 1 Boligkreditt og fond og børsnoterte aksjer, til sammen 7,5 milliarder kroner.

Figur 16: Likviditetsbuffer

Finansstrategien forutsetter at konsernet skal kunne opprettholde ordinær drift i 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet ved ordinær drift. Per 31.12.15 kunne konsernet fortsette driften i over 15 måneder ved ordinær drift. Strategien sier videre at konsernet skal kunne fortsette driften i 3 måneder i et scenario definert som stor krise i markedet og i egen bank. Per 31.12.15 hadde konsernet nok likvider til å kunne fortsette driften i over 4 måneder i dette scenarioet.

Likviditetsindikatorer og LCR

Utviklingen de siste kvartalene i konsernets konsoliderte likviditetsindikatorer i henhold til Finanstilsynets definisjoner, samt LCR fremkommer av tabellen nedenfor.

Tabell 21: Likviditetsindikatorer

Idikator	31.12.2014	31.03.2015	30.06.2015	30.09.2015	31.12.2015
Likviditetsindikator I	116 %	112 %	113 %	114 %	114 %
Likviditetsindikator II	120 %	117 %	117 %	118 %	122 %
LCR LCR	88 %	78 %	113 %	108 %	121 %

5.6 Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at Sparebanken Hedmark blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategiske eide selskaper, eller at banken må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskaper, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av underskudd.

Sparebanken Hedmark har per utgangen av 2015 eierrisiko gjennomfølgende eierposisjoner;

- Bank1 Oslo Akershus AS (eierandel 40,50 prosent)
- SpareBank 1 Gruppen AS (eierandel 11,00 prosent)
- SpareBank 1 Boligkreditt AS (eierandel 9,96 prosent)
- SpareBank 1 Næringskreditt AS (eierandel 3,84 prosent)
- SpareBank 1 Kredittkort AS (eierandel 8,66 prosent)
- SpareBank 1 Mobilbetaling AS (eierandel 12,60 prosent)

5.6.1 Styring og kontroll

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen og Bank 1 Oslo Akershus eies av Sparebanken Hedmark, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt, SpareBank 1 Kredittkort, SpareBank 1 Markets og SpareBank 1 Mobilbetaling AS eies av alle bankene i SpareBank 1-alliansen, men unntak av SpareBank 1 Markets hvor SpareBank 1 SR-Bank ikke deltar.

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene Sparebanken Hedmark, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SMN og Samarbeidende Sparebanker AS, samt LO som eiere av selskapet. På samme måte møter administrerende direktør og CFO i Sparebanken Hedmark i styret i Bank 1 Oslo Akershus, mens bankens CFO representerer Sparebanken Hedmark i styret i SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt og SpareBank 1 Markets. Tilsvarende er Sparebanken Hedmark representert i styret i SpareBank 1 Kredittkort og SpareBank 1 Mobilbetaling.

6 Regulatorisk kapital

Ved utgangen av 2015 er Sparebanken Hedmark underlagt et krav om ren kjernekapital på 11,0 prosent og et minstekrav til ansvarlig kapital på 14,5 prosent i pilar 1.

I løpet av 2016 vil Finanstilsynet fastsette individuelle krav til pilar 2-tillegg for norske banker, hvor hensikten er å fange opp kapitalbehov knyttet til risikoer som ikke eller kun delvis dekkes av kapitalkravene i pilar 1.

Bankene skal selv vurdere sin risiko og det tilhørende kapitalbehovet, noe som skal gi Finanstilsynet grunnlag til å fastsette individuelle pilar 2-krav til den enkelte bank. Pt er det ikke kommunisert et fastsatt pilar 2-tillegg til Sparebanken Hedmark.

6.1 Regulatorisk kapitaldekning

Tabell 22: Kapitaldekningsberegning

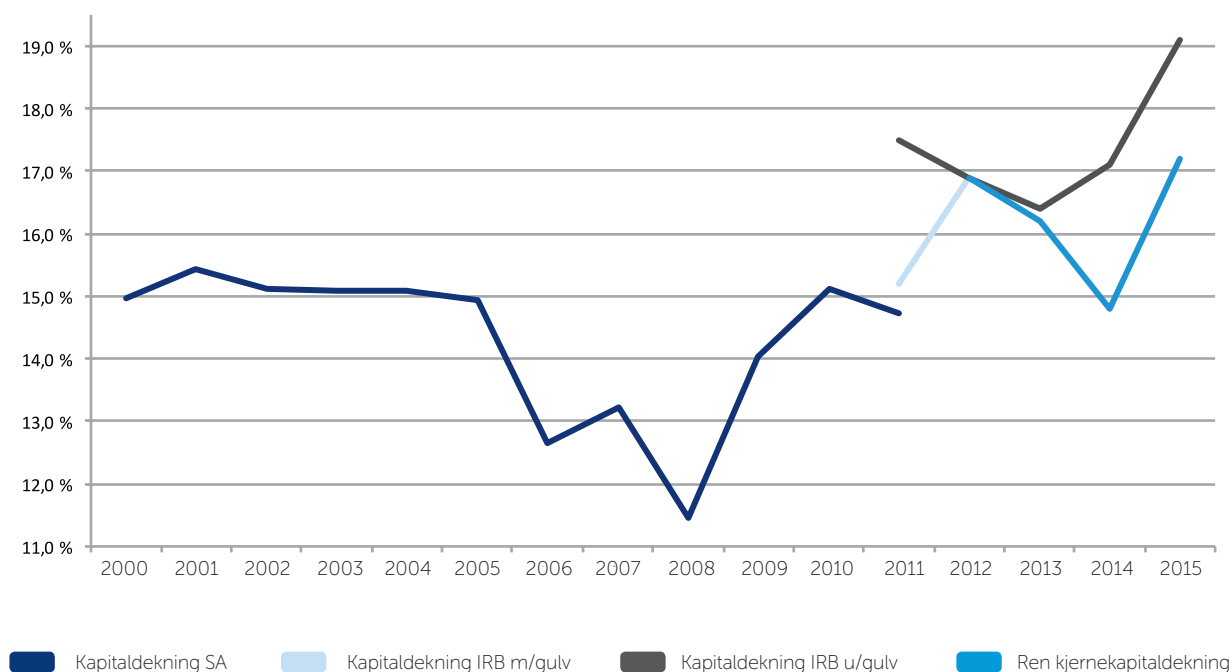
Beregningsgrunnlag, ansvarlig kapital og kapitaldekning per 31.12.2015				Basel III 31.12.2015
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Bank 1 Oslo Akershus	Sparebanken Hedmark		Konsern
Ansvarlig kapital				
0	0	3 987	Egenkapitalbevis	3 987
0	0	478	Utjevningfond	557
0	0	3 005	Sparebankens fond	2 931
0	0	176	Fond for urealiserte gevinster	50
0	0	50	Gavefond	177
746	1 251	0	Annen EK	1 015
746	1 251	7 696	Sum egenkapital	8 718
Fradrag				
0	-3	-10	Verdjustering som følge av kravene om forsvarlig verdifastsettelse (AVA)	-13
0	0	-119	Urealisert verdiendring som følge av redusert/økt verdi av gjeld	-119
0	-11	-104	Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-217
0	-28	-155	Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-182
0	-146	-264	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	0
0	0	0	Fradrag for vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-1 720
0	0	-220	Overskytende fradrag i annen kjernekapital som gjøres i ren kjernekapital	0
746	-188	6 823	Sum ren kjernekapital	6 468
Annen kjernekapital				
0	162	0	Utstedt fondsobligasjon	162
0	-110	220	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	0
0	-9	0	Fradrag for vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-32
0	0	0	Overskytende fradrag i tilleggskapital som gjøres i annen kjernekapital	0
0	0	220	Overskytende fradrag i annen kjernekapital som gjøres i ren kjernekapital	0
0	43	0	Sum annen kjernekapital	130
Tilleggskapital utover kjernekapital				
0	283	500	Tidsbegrenset ansvarlig kapital	783
0	-158	-277	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	0
0	0	0	Fradrag for vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	-202
0	0	0	Overskytende fradrag i tilleggskapital som gjøres i annen kjernekapital	0
0	125	223	Sum tilleggskapital	581
746	1 231	7 046	Netto ansvarlig kapital	7 179
0	382	4 257	Engasjement med foretak SMB	4 639
0	2 017	6 253	Engasjement med spesialiserte foretak	8 270
0	84	763	Engasjement med øvrige foretak	847
0	34	905	Engasjement med massemarked SMB	939
0	2 237	6 301	Engasjement med massemarked personer	8 538
0	80	624	Engasjement med øvrig massemarked	704
0	331	0	Egenkapitalposisjoner	0
0	5 165	19 103	Beregningsgrunnlag IRB-vektet	23 937
4563	699	7 068	Engasjementer beregnet etter standardmetoden	10 237
0	35	199	CVA	234
199	693	1 989	Operasjonell risiko	3 269
0	342	0	Tillegg beregningsgrunnlaget Basel I	0
4 762	6 934	28 359	Totalt beregningsgrunnlag	37 677
381	555	2 269	Kapitalkrav (8 %)	3 014
Bufferkrav				
119	173	709	Bevaringsbuffer (2,5%)	942
48	69	284	Motsyklisk buffer (1 %)	377
143	208	851	Systemrisikobuffer (3 %)	1 130
310	451	1 843	Sum bufferkrav til ren kjernekapital (6,5 %)	2 449
222	299	3 703	Tilgjengelig ren kjernekapital (utover kapitalkrav 11 %)	2 323
Kapitaldekning				
15,7 %	15,3 %	24,1 %	Ren kjernekapitaldekning	17,2 %
15,7 %	15,9 %	24,1 %	Kjernekapitaldekning	17,5 %
15,7 %	17,8 %	24,8 %	Kapitaldekning	19,1 %

*SpareBank 1 Finans Østlandet AS rapporterer etter standardmetoden.

Tabell 23: Minimumskrav til ansvarlig kapital

	SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Bank 1 Oslo Akershus AS	Sparebanken Hedmark	Konsolidert
Engasjementskategorier IRB				
Engasjement med foretak SMB	0	31	341	371
Engasjement med spesialiserte foretak	0	161	500	662
Engasjement med øvrige foretak	0	7	61	68
Engasjement med massemarked SMB	0	3	72	75
Engasjement med massemarked personer	0	179	504	683
Engasjement med øvrig massemarked	0	6	50	56
Sum kapitalkrav IRB	0	387	1 528	1 915
Engasjementskategorier standardmetoden				
Stater	0	0	0	0
Lokale og regionale myndigheter	0	0	10	10
Institusjoner	0	13	151	85
Offentlig eide foretak	3	0	0	3
Foretak	72	17	37	136
Massemarkedsengasjementer	281	1	2	283
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	0	0	1	2
Forfalte engasjement	5	0	0	5
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	8	26	34
Egenkapitalposisjoner	0	109	296	190
Øvrige engasjementer	5	23	42	70
Sum kapitalkrav standardmetoden	365	171	565	818
Kapitalkrav operasjonell risiko	16	693	159	262
Kapitalkrav CVA	0	35	16	19
Totalt kapitalkrav	381	900	2 268	3 014

Figur 17: Utvikling i kapitaldekning

6.2 Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)

Uvektet kjernekapitalandel beregnes som bankens kjernekapital som en andel av bankens eksponeringsmål.

Eksponeringsmålet defineres som summen av balanseførte eiendeler tillagt ikke-balanseførte trekkrettigheter, garantier og ubenyttede rammer.

Det er ingen krav til nivået for uvektet kjernekapitaldekning i dag. Et minimumskrav er ventet i EU i løpet av 2016

Tabell 24: Uvektet kjernekapitalandel

Sparebanken Hedmark konsern	31.12.2015
Kjernekapital	6 466
Kjernekapital etter overgangsregler	6 466
Eksponeringsmål	70 513
Eksponeringsmål etter overgangsregler	70 513
Uvektet kjernekapitaldekning	9,17 %
Uvektet kjernekapitaldekning etter overgangsregler	9,17 %

